

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена концептуальним підходам до розвитку педагогічної творчості вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти на засадах диференційованого та особистісно орієнтованого підходів. У статті розкрито шляхи модернізації методичної роботи з педагогічними працівниками з позиції формування у них мотивації до підвищення власного професійного рівня та реалізації творчого потенціалу, визначено критерії педагогічної творчості.

Ключові слова: професійна компетентність, педагогічна творчість, диференційований підхід, післядипломна освіта, підвищення кваліфікації, міжкурсовий період.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасне суспільство висуває до освітньої галузі досить високі вимоги щодо рівня розвитку, вихованості, володіння знаннями, у цілому до рівня компетентності, конкурентоспроможності та креативності випускників загальноосвітніх навчальних закладів. Реалізувати такі завдання під силу лише педагогу, який здатний сам постійно вдосконалюватися в умовах інтенсивного розвитку науки, техніки, інформаційного простору, який прагне працювати з використанням інноваційних підходів до розвитку та навчання особистості, творчо підходити до вирішення щоденних педагогічних ситуацій. Якість навчання й виховання, рівень підготовки до життя в інформаційному суспільстві, в умовах ринкової економіки потребує постійної уваги до підвищення рівня професійної компетентності сучасного вчителя. Педагог – професія творча. Педагогічна діяльність нерозривно пов'язана з творчим і постійним професійним самовдосконаленням. Тому серед сучасних педагогів збільшується кількість таких, які здійснюють експериментальну, дослідницьку діяльність, які прагнуть удосконалити свою професійну діяльність, підвищити її ефективність. Це, у свою чергу, ставить нові, підвищені вимоги до діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Теоретико-методологічні засади педагогічної творчості, її сутність досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці: Б. Ананьєв, В. Андрєєв, А. Брушлинський, Л. Виготський, І. Дмитрик, В. Загвязинський, І. Зязюн, В. Кан-Калик, І. Канєвська, Н. Кичук, Є. Клімов, П. Кравчук, Б. Красовський, З. Левчук, О. Матюшкін, В. Моляко, М. Нікандров, В. Овчинников, М. Поташник, К. Платонов, П. Просецький, А. Пуанкаре, В. Рибалко, К. Роджерс, С. Рубінштейн, Л. Рувинський, В. Савич, О. Савченко, В. Семиченко, В. Сухомлинський, С. Сисоєва, В. Цапок, П. Шевченко та ін.

Творчість у сучасному широкому розумінні цього слово трактується як соціально-історичне явище, що виникає й розвивається у процесі суб'єкт-об'єктної взаємодії. З філософської точки зору творчість – діяльність людей, що перетворює природний та соціальний світ відповідно до мети й потреб людини на основі об'єктивних законів діяльності.

Педагогічна творчість – різновид професійної творчості. У наукових дослідженнях поняття «педагогічна творчість» зустрічаємо визначення, які не лише точно розкривають суть поняття, а й указують на актуальність процесу розвитку педагогічної творчості в сучасних умовах.

Так, Н. Кичук розглядає педагогічну творчість як «найважливіший критерій якісного становлення особистості вчителя сучасної школи, який виявляється, насамперед, у соціальній потребі у творчій праці; педагогічна творчість має стати рисою кожного педагога, тобто набути масового характеру» [4]. М. Поташник визначає педагогічну творчість як «пошук оптимального педагогічного розв'язання в конкретній педагогічній ситуації. Як оптимізація навчально-виховного процесу веде до творчості, так і творчість учителя веде до оптимізації, бо педагогічна діяльність пов'язана з результатами і приносить задоволення лише тоді, коли оригінальне педагогічне рішення приводить до результату, який не є типовим для певних умов» [8].

Проаналізувавши різні трактування поняття «педагогічна творчість», можна визначити його основні критерії:

- наявність глибоких знань, їх критична переробка й осмислення;
- уміння застосовувати теоретичні методичні знання на практиці;
- здатність до самовдосконалення й самоосвіти;
- розробка нових методик, форм, прийомів, засобів та їх оригінальне поєднання;
- варіативність, гнучкість у професійній діяльності;
- ефективне застосування досвіду в нових умовах;
- здатність до рефлексивної оцінки власної діяльності та її результатів;
- формування індивідуального стилю педагогічної діяльності на основі поєднання й формування еталонних та індивідуальних неповторних якостей особистості учителя;
- здатність до імпровізації, заснованої на знаннях та інтуїції;
- уміння бачити різні шляхи розв'язання тієї чи іншої проблеми.

Універсальним методологічним орієнтиром, який забезпечує цілеспрямованість і результативність цієї діяльності, виступає акмеологічний підхід. Акмеологічний підхід щодо вивчення закономірностей професійного зростання та розвитку педагогічної творчості є одним із прогресивних і перспективних для сучасної системи освіти. Саме акмеологічний підхід і акмеологічні технології сприяють розвитку внутрішнього потенціалу, високого професіоналізму та творчої майстерності фахівця, який працює в системі «людина –людина», що складають основу його професійного іміджу й життєвого досвіду.

Сучасний етап розвитку освіти в Україні зумовлює необхідність модернізації підходів до системи методичної роботи з педагогічними працівниками з метою розвитку їх педагогічної творчості, що пояснює актуальність представленого дослідження. До того ж у практиці підвищення кваліфікації педагогів у системі післядипломної освіти існує низка суперечностей, а саме: між сучасними вимогами до якості освіти та недостатнім рівнем професійної компетентності вчителів; між необхідністю на практиці застосовувати особистісно зорієнтовані навчальні технології та неготовністю педагогів до інновацій; між потребою в індивідуалізації, диференціації й застосуванні особистісно зорієнтованих підходів у методичній роботі з педагогічними працівниками та відсутністю комплексних наукових досліджень з цієї проблеми.

Зазначені суперечності зумовлюють наявність проблеми створення такої системи науково-методичного супроводу розвитку педагогічної творчості педагогів, яка була б пролонгованою в часі та забезпечувала цілеспрямоване й послідовне формування готовності педагогів до реалізації завдань сучасної освіти.

Формування цілей статті... Мета статті – розглянути особливості поняття «педагогічна творчість», теоретично обґрунтувати систему науково-методичного супроводу розвитку педагогічної творчості вчителів і висвітлити її практичну реалізацію в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження... Педагогічна творчість формується на етапі становлення педагога як професіонала в процесі його професійної підготовки та становлення. Особливе місце в подальшому розвитку професійної майстерності та творчості вчителя відводиться системі післядипломної освіти, важливою складовою якої є підвищення кваліфікації.

Термін «підвищення кваліфікації» уже недостатньо розуміти лише здобуття додаткових знань із базового фаху. Будь-який обсяг додаткових знань може залишитися мертвим вантажем, а то й просто застаріти, якщо не навчити, наприклад, педагога користуватися цими знаннями й самому їх здобувати. Отже, підвищення кваліфікації – це здобуття додаткових знань із базового фаху й удосконалення фахових умінь на підставі осмислення власної діяльності та співвіднесення її результатів із запитами сучасного соціуму. Показником найвищих досягнень у фаховій діяльності є прагнення та здатність до інноваційної діяльності, поява потреби в неперервній освіті. Підвищення кваліфікації в сучасних умовах модернізації освіти перетворюється на гнучку підсистему неперервної освіти, яка оперативнo реагує на вимоги й запити суспільства, постійно забезпечує зростання фахової компетентності педагогів [7].

На нашу думку, ефективним засобом підвищення професійної компетентності педагогічних працівників у цілому та розвитку їх педагогічної творчості є система науково-методичної роботи в умовах безперервної освіти. У Харківській академії неперервної освіти створено систему науково-методичного супроводу розвитку методичної компетентності та творчості педагогічних працівників на курсах підвищення кваліфікації та в міжкурсовий період, структура якої представлена на рисунку 1.

Науково-методичний супровід системи освіти регіону полягає в:

- здійсненні системи науково-методичних заходів для різних категорій педагогічних працівників (методистів районних (міських) методичних кабінетів, директорів загальноосвітніх навчальних закладів та їх заступників, завідувачів і вихователів-методистів дошкільних навчальних закладів, учителів, вихователів і учителів-дефектологів, керівників районних (міських) методичних об'єднань різних категорій педагогічних працівників;
- аналізі стану розвитку освітньої галузі регіону та методичної роботи з педагогічними працівниками навчальних закладів;
- наданні адресної методичної допомоги педагогічним працівникам навчальних закладів із питань організації методичної роботи та навчально-виховного процесу у світлі сучасних вимог і відповідно до вимог чинного законодавства;
- інформаційно-методичному забезпеченні освіти регіону;
- видавничій діяльності.

У сучасних умовах основною метою післядипломної освіти є: оновлення й модернізація фахових знань педагогів; формування нових компетентностей: методичних, діагностичних, моніторингових, аналітичних; формування мотивації до самоосвіти та розвиток педагогічної творчості.

Рис. 1. Система науково-методичного супроводу розвитку педагогічної творчості вчителів у Харківській академії неперервної освіти

У Харківській академії неперервної освіти реалізується науково-методичний проект «Підвищення ефективності професійного самовдосконалення педагогічних працівників у міжкурсний (міжтестастійний) період», метою якого є вдосконалення діяльності з підвищення фахового рівня педагогічних працівників Харківського регіону в міжкурсний (міжтестастійний) період, формування у них стійкої мотивації до постійного самовдосконалення, набуття професійних компетентностей. Відповідно до основної ідеї та положень проекту планування й організація науково-методичної роботи здійснюється на діагностичній основі та в контексті диференційованого й особистісно зорієнтованого підходів.

З метою реалізації завдань проекту відбувається диверсифікація форм роботи з різними категоріями педагогічних працівників навчальних закладів області. Методичні заходи плануються відповідно до потреб тієї чи іншої категорії працівників, їх фахового та освітнього рівнів, результативності їх роботи тощо. Такий підхід забезпечує подолання формалізму у виборі змісту й форм проведення методичних заходів, які б задовольняли потреби й очікування педагогічних працівників із різним ступенем мотивації до вдосконалення власної методичної компетентності, здобуття нових знань, упровадження інноваційних педагогічних технологій у навчально-виховному процесі.

Ураховуючи різноманітність мотиваційних факторів самовдосконалення, підвищення фахового рівня в педагогів, їх можна умовно об'єднати в такі групи: «педагоги-майстри», «педагоги-фахівці», «педагоги-початківці» та «нерезультативні педагоги».

Так, особлива місія покладається на «педагогів-майстрів», чиє самовдосконалення відбувається в організації методичної просвітницької діяльності. Тому вони є керівниками тимчасових творчих колективів, педагогічних майстерень. Їх залучають до проведення майстер-класів, тренінгів із метою презентації та поширення ефективного педагогічного досвіду в регіоні. «Педагоги-фахівці» також є активними учасниками різних методичних заходів, мають високий рівень мотивації до підвищення власного фахового рівня та сприяють фаховому зростанню колег. Особливого підходу потребує організація роботи з «педагогами-початківцями» та «нерезультативними педагогами», оскільки перші потребують допомоги з питання «Як застосувати набуті знання на практиці, ефективно спланувати свою роботу?», а «нерезультативні педагоги», перш за все, потребують поштовху до аналізу результатів своєї педагогічної діяльності, пошуку нових підходів до організації навчально-виховного процесу, мотивації до оволодіння сучасними технологіями навчання та виховання.

Робота Академії спрямована на створення в педагогічному просторі регіону такої атмосфери, щоб кожний педагог прагнув перейти до професійної групи більш високого рівня кваліфікації, удосконалюючи свою фахову майстерність, реалізуючи власний творчий потенціал.

Висновки... В умовах утвердження гуманістичної парадигми освіти значно підвищуються вимоги до рівня професійних знань і вмінь педагогічних працівників, їх особистісних якостей. Сучасний учитель повинен уміти визначати реальний рівень розвитку учнів класу, прогнозувати результат своєї діяльності, обирати з уже відомих, конструювати або виробляти єдину освітню технологію, яка б забезпечила особистісне зростання учнів. Така діяльність потребує високого рівня психолого-педагогічної та методичної компетентності педагога.

Сучасний етап розвитку системи післядипломної освіти потребує переосмислення традиційних підходів до вдосконалення професійної компетентності, розвитку педагогічної творчості вчителів і організації методичної роботи з ними в міжкурсовий період. Упроваджена в Харківській академії неперервної освіти система науково-методичного супроводу розвитку педагогічної творчості – це неперервний процес, що відбувається під час курсового підвищення кваліфікації та в міжкурсовий період (методична робота на шкільному, районному й обласному рівнях).

Аналіз результативності діяльності педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів Харківської області дозволяє дійти висновку, що вдосконалення системи підготовки вчителів в умовах післядипломної педагогічної освіти, зокрема використання інноваційних форм навчання та здійснення науково-методичної роботи на засадах диференціації, сприяє підвищенню педагогічної творчості, забезпечує ефективність навчально-виховного процесу.

Використана література:

1. Акмеологія – наука XXI століття: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. / редкол.: З.Ф. Сіверс, Е.В. Белкіна, Г.С. Данилова; упоряд. та наук. ред. – Г.С. Данилова. – К. : КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2005. – 412 с.
2. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії: навч. посіб. для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навч. закладів / І.А. Зязюн, Г.М. Сагач. – К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
3. Кан-Калик В.А. Педагогическое творчество / В.А. Кан-Калик, Н.Д. Никандров. – М. : Педагогика, 1990. – 144 с.
4. Кичук Н.В. Формування творчої особистості вчителя / Н. Кичук. – К. : Либідь, 1991. – 96 с.
5. Лукина Л.И. Организационные аспекты работы с педагогическими кадрами ДООУ / И.Л. Лукина. – М. : ТЦ Сфера, 2010. – 128 с. (приложение к журналу «Управление ДООУ»).
6. Ніколаєску І.О. Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах освітньо-інформаційного простору: навчально-методичний посібник / І.О. Ніколаєску. – Черкаси : ОІПОПП, 2012. – 54 с.
7. Покроєва Л.Д. Шляхи підвищення якості післядипломної педагогічної освіти / Л.Д. Покроєва // Упровадження кредитно-модульної системи організації навчання в післядипломній освіті педагогів: збірник науково-практичних матеріалів учасників міжнародної науково-практичної конференції, Харків, 27 листопада 2013 р. / за заг. ред. Покроєвої Л.Д. – Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2013. – 96 с.
8. Поташник М.М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт: пособие для учителя / М. Поташник. – К. : Рад.школа, 1988. – 194 с.
9. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підручник / С. Сисоєва. – К. : Міленіум, 2006. – 344 с.
10. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посібник: [у 2 кн.] / за ред. О.В. Сухомлинської. – К. : Либідь, 2005. – Кн. 1. – 624 с.

Остапенко А.С.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСТВА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Статья посвящена концептуальным подходам к развитию педагогического творчества учителей в системе последипломного педагогического образования в соответствии с идеями дифференцированного и личностно ориентированного подходов. В статье раскрыты пути модернизации методической работы с педагогическими работниками с позиции формирования у них мотивации к повышению собственного профессионального уровня и реализации творческого потенциала, определены критерии педагогического творчества.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, педагогическое творчество, дифференцированный подход, последипломное образование, повышение квалификации, межкурсовой период.

Ostapenko A.
**THE APPROACHES OF PEDAGOGICAL CREATIVITY OF TEACHERS
IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE EDUCATION**

This article is devoted to the conceptual approaches of pedagogical creativity of teachers in the system of postgraduate education based on a differentiated and personally oriented approaches. The author actualizes the development of pedagogical creativity of teachers as a measure of professional skills in terms of the objectives to improve the quality of education. The article deals with ways to modernize pedagogical work with teaching staff from the perspective of forming their own motivation to improve the professional level and implementing creativity, the criteria of educational work. Examples union contingent of teachers in the level of professional skills ("master teachers," "teacher-experts", "novice teachers" and "ineffective teachers") and willingness to improve their own professional competence and revealed approaches to work with them mizhkursovyy (mizhatestatsynnyy period). The necessity of modernization methodological approaches to space in the region, districts (cities) in the present conditions to diagnostic basis. The attention is focused on what to avoid formal approach to the selection of the content and forms of teaching activities that can not meet the needs and expectations of educational workers who have varying degrees of motivation for improving their own methodological competencies to new knowledge, to the introduction of innovative educational technologies in the educational process.

Also presented approaches to attracting qualified teachers to various forms of work with other categories of teachers to promote effective educational experience. Implementation approaches described in the article makes it possible to influence the quality of education in the region by providing targeted methodical assistance to various categories of teachers.

Key words: *the professional competence, the pedagogical work, the differentiated approach, the postgraduate education, the training, the mizhkursovyy period, the effective teaching experience, the methodical and targeted assistance.*

Подано до редакції 17.03.2016.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. М.В.Коченгіною

УДК 378.034/035-054.6

© 2016

Попадич О.О.

**ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У
ПРОЦЕСІ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

У статті розглядається проблема принципів та методів формування правової комунікації іноземних студентів у процесі правового виховання під час навчання у вищому навчальному закладі; запропоновано визначення понять правове виховання, правова вихованість та правова обізнаність іноземних студентів; встановлено, що для ефективного формування правової комунікації іноземних студентів слід дотримуватися науково обґрунтованих принципів (структурного, функціонального, принципу комунікативної спрямованості, ситуативності, свідомості навчання) та методів навчання (історичного, пізнавального, спостереження, експерименту, аналогії, проблемно-пошукового).

Ключові слова: *іноземний студент, правове виховання, правова вихованість та правова обізнаність іноземних студентів, принципи та методи формування правової комунікації.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Розвиток України як демократичної держави пов'язаний із оновленням освітньої галузі, яка направлена на підвищення рівня мовленнєвої культури ділового спілкування у різних сферах життя, задоволення вимог до правового мовлення студентів (у тому числі й іноземних) у процесі професійної підготовки.

Як показує практика, рівень правової комунікації іноземних студентів не забезпечує відповідної правомірної поведінки під час навчання у виші, тому проблема формування їх правових знань, умінь та навичок стає актуальною. Сьогодні зростає потреба у обміні між країнами досвідом, знаннями, інтерактивними мережами, науково-дослідними проектами, національними цінностями тощо.

На нашу думку, саме іноземні студенти як суб'єкти академічної мобільності сприяють підвищенню якості, доступності та ефективності освіти. Обов'язковою умовою академічної мобільності студента є його правова вихованість (як якісний показник правового виховання), яка включає можливість отримання освіти та практичної підготовки у іншому навчальному закладі або за межами своєї країни, усвідомлення правової позиції як потреби правомірної поведінки, оволодіння вміннями спілкуватися мовою закону (правова комунікація), що і стало предметом нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Актуальність проблематики відображено у положеннях Указу Президента України від 17 лютого 2005 року «Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України», наказах Міністерства освіти і науки України від 23 січня 2004 року «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки», Постанови Кабінету Міністрів України від 08.09.1997 р., за № 998 «Про комплексні заходи щодо всебічного розвитку і функціонування української мови» та інших нормативних документах.

Завдання вищої школи у формуванні правової комунікації полягає в тому, щоб визначити основний об'єкт навчання, яким має бути мовна діяльність студента, яка, за визначенням Я. Януша, «являє собою процес активної